

Mojca
Kompara
Lukančič

SKLOVAR KRAJŠAV

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Univerza v Mariboru

Fakulteta za turizem

Slovar krajšav

Avtorica

Mojca Kompara Lukančič

Februar 2025

Naslov <i>Title</i>	Slovar krajšav <i>Dictionary of Abbreviations</i>
Avtorica <i>Author</i>	Mojca Kompara Lukančič (Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem)
Recenzija <i>Review</i>	Ivana Filipović Petrović (Hrvaška akademija znanosti in umetnosti) Alenka Vrbinc (Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta)
Lektoriranje <i>Language editing</i>	Deks d.o.o.
Tehnična urednika <i>Technical editors</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba) Mojca Kompara Lukančič (Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem)
Oblikovanje ovitka <i>Cover designer</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)
Grafika na ovitku <i>Cover graphic</i>	Waves, avtor: geralt, pixaby.com, 2019

Založnik **Univerza v Mariboru**
Published by **Univerzitetna založba**
Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija
<https://press.um.si>, zalozba@um.si

Izdajatelj **Univerza v Mariboru**
Issued by **Fakulteta za turizem**
Cesta prvih borcev 36, 8250 Brežice, Slovenija
<https://www.ft.um.si>, ft@um.si

Tisk
Printed by

Naklada 250 izvodov
Circulation

Izdano Maribor, februar 2025
Published at

Dostopno na <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/948>
Available at

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
/ University of Maribor, University Press

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba tega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranjevanjem v elektronski obliki. / *All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.*

Slovar je sofinancirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije.

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

Strokovno področje slovarja je potrdila Komisija za založniško dejavnost Filozofske fakultete
Univerze v Mariboru.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

811.163.3'374:003.083

KOMPARA Lukančič, Mojca

Slovar krajšav / avtorica Mojca Kompara Lukančič. - Maribor : Univerza v
Mariboru, Univerzitetna založba, 2025

ISBN 978-961-286-954-0

doi: 10.18690/um.ft.2.2025

COBISS.SI-ID 227198979

ISBN 978-961-286-954-0 (mehka vezava)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.ft.2.2025>

Cena Brezplačni izvod
Price

Odgovorna oseba založnika prof. dr. Zdravko Kačič,
For publisher rektor Univerze v Mariboru

Citiranje Kompara Lukančič, M. (2025). *Slovar krajšav*. Univerza v
Attribution Mariboru, Univerzitetna založba. doi: 10.18690/um.ft.2.2025

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem recenzentkama, prof. dr. Alenki Vrbinc in znanstveni sodelavki dr. Ivani Filipović Petrović, ter Miru Romihu, vsem lektorjem za tuje jezike in lektorici za slovenski jezik. Hvala tudi mojemu možu Petru.

Kazalo

O slovarju	1
Uvod in značilnosti tujih krajšav	3
Način zbiranja gesel in uporaba algoritma	5
Uvod v slovar	7
Slovar krajšav	11

A	12	H	145
B	44	I	150
C	53	J	164
Č	89	K	167
D	89	L	169
E	103	M	177
F	126	N	193
G	138	O	211

P	223	U	278
Q	242	V	284
R	243	W	289
S	254	X	292
Š	270	Y	292
T	270	Z	293
Viri			294

O slovarju

Slovar krajšav je prvo tovrstno delo v slovenskem prostoru. Gre za delo, ki bralcem na enem mestu ponudi geslovník, ki zajema tuje krajšave, njihove razvezave, prevodne ustreznice v slovenskem jeziku in, če slednje obstajajo, tudi slovenske krajšavne ustreznice. V slovar so vključene tuje krajšave, ki se uporabljajo v slovenskem prostoru. Nabor slednjih je bil pripravljen ob pomoči algoritma za samodejno prepoznavanje krajšav in razvezav v elektronskih besedilih ter tudi z večletnim ročnim zbiranjem krajšav in razvezav. V slovar so vključene krajšave iz 22 tujih jezikov. Najbolj številčne tuje krajšave izhajajo iz angleškega, italijanskega, francoskega, latinskega in nemškega jezika. V slovarju najdemo tudi krajšave v drugih jezikih, slednjih je številčno manj, npr. hrvaške, ruske, srbske, španske ipd.

Delo je sestavljeno iz obsežnega geslovníka tujih krajšav, ki zajema okrog 4.200 različnih razvezav. Opremljeno je z uvodom v tuje krajšave in značilnostmi tujih krajšav, načinom zbiranja gesel, uporabo algoritma in uvodom, ki vsebuje zglede o rabi slovarja.

Idejna zasnova *Slovarja krajšav* temelji na predhodno objavljenem *Slovenskem slovarju krajšav* (Kompara Lukančič, 2023) in je rezultat dvajsetletnega dela avtorice. Objava *Slovarja krajšav* bo za slovenski prostor pomenila umestitev slovenskega jezika in slovenskega slovaropisja, vsaj v smislu krajšav, ob bok tujih slovarjev krajšav, saj gre

za prvo delo, ki je primerljivo z nemškimi, italijanskimi, španskimi, francoskimi slovarji krajšav. Ta dela praviloma sestavlja nabor tujih in domačih krajšav z razvezavami in prevodnimi ustrežnicami. *Slovar krajšav* predstavlja zapolnjeno vrzel slovaropisja v slovenskem prostoru in skupaj s *Slovenskim slovarjem krajšav* oblikuje celoto v smislu proučevanja krajšav v slovenskem prostoru.

Uvod in značilnosti tujih krajšav

Če si sposodim misli prof. dr. Dušana Gabrovška, ki pravi, da so s krajšavami »križi in težave«, k temu dodajam, da je zelo pomembno, da so slovarji krajšav čimbolj aktualni, saj se v jeziku nove krajšave pojavijo zelo hitro (Kompara Lukančič, 2009). V slovenskem prostoru imamo, vsaj trenutno, samo *Slovenski slovar krajšav* (Kompara Lukančič, 2023) ter nekaj slovarskih poskusov (Kompara Lukančič, 2018), v tujih jezikih, vsaj nekaterih, pa je nabor krajšavnih slovarjev obsežen in bogat, slednji izhajajo tudi na letni ravni (Kompara Lukančič, 2011). V nadaljevanju pregledamo položaj in značilnosti krajšav v tistih tujih jezikih, ki so v *Slovarju krajšav* najbolj zastopani, in sicer v angleškem, italijanskem, francoskem in nemškem jeziku. V navedenih jezikih so krajšave bralcu na voljo tako v enojezičnih kot v specializiranih krajšavnih slovarjih.

V angleškem prostoru je daleč največ izdanih krajšavnih slovarjev (Kompara Lukančič, 2010), in sicer gre za splošne krajšavne slovarje, kot je *Dictionary of Abbreviations* (Paxton, 1983), ter tudi specializirane krajšavne slovarje *World Guide to Abbreviations of Organizations* (Buttress, 1976), *The Dictionary of Acronyms and Abbreviations in Applied Linguistics and Language Learning* (Jung, 1991). Angleški slovarji

krajšav se razlikujejo po naboru gesel. Omeniti velja dela z nekaj 10.000 gesli (Geddes – Grosset, 1999) ter tista, ki presegajo milijon gesel (Gale Research Company, 2006). Iz analize desetih angleških slovarjev, ki je bila izvedena leta 2010, velja izpostaviti, da so nekateri slovarji opremljeni z dodatkom, vsi vključujejo tudi tujejezične krajšave, a so slednje prevedene samo v sedmih slovarjih. Razlike med geselskimi članki opazimo tudi pri navedbi področnih kvalifikatorjev, slednji so prisotni v šestih slovarjih, kvalifikatorji za tuje jezike pa so dosledno navedeni samo v petih slovarjih, dodatna razlaga pa zgolj v treh. Angleške krajšave se od slovenskih razlikujejo predvsem v smislu zapisa, in sicer tu omenimo, da sledijo pravopisnim pravilom, ki veljajo v angleškem jeziku, npr. d.c., najdemo pa tudi rabo posebnih znakov, ki pri slovenskih krajšavah niso prisotni, npr. poševnico v primeru d/B.

V nemškem, italijanskem in francoskem prostoru je število krajšavnih slovarjev skromnejše, a vsekakor pomembno. Iz analize, ki je bila opravljena leta 2010 in zajema dva nemška slovarja, dva italijanska in enega francoskega, lahko povemo, da v navedenih jezikih krajšavni slovarji izhajajo redkeje. Po večini gre za splošne krajšavne slovarje, ki štejejo od 8.000 do 50.000 gesel. Dodatki pri slednjih niso pogosti, najdemo jih samo pri nemških slovarjih, skoraj vsi pa zajemajo tujejezične krajšave, žal pa so prevodi prisotni samo pri nemškem slovarju (Koblische, 1983) ter italijanskem (Righini, 2001). Samo slednja dva sta opremljena tudi s kvalifikatorjem jezika in dodatno razlago. Struktura geselskega članka se v slovarjih razlikuje, in sicer v smislu navedenih kategorij ter posebnih znakov, ki razmejujejo posamezne pomene in prevode v okviru geselskega članka. Krajšave v nemškem, italijanskem in francoskem jeziku sledijo pravopisnim pravilom posameznega jezika in se od slovenskih razlikujejo predvsem po zapisu.

Način zbiranja gesel in uporaba algoritma

Zasnova *Slovarja krajšav* in sestava slovarskega gesla je nastajala več let, in sicer po dveh slovarskih poskusih, to sta *Slovarček krajšav* iz leta 2006 in *Slovar krajšav* iz leta 2011, ter *Slovenskem slovarju krajšav* (2023). Gradivo za pripravo večjezičnega slovarja krajšav smo zbirali več let, in sicer od leta 2005. Osredotočili smo se predvsem na tuje krajšave, ki so prisotne v slovenskem prostoru, in smo želeli slednje uporabniku ponuditi zbrane v slovarski zbirki. Tako je nastal *Slovar krajšav*, abecedno urejeno delo, ki šteje okoli 3.500 gesel in več kot 4.200 pomenov, in sicer v 24 tujih jezikih. Posamezna krajšava ima tudi več pomenov oz. razvezav. Zbiranje gradiva je potekalo najprej ročno, po letu 2011 pa smo gradivo pridobili ob pomoči algoritma za samodejno prepoznavanje krajšav in krajšavnih razvezav v besedilih. Pri nastanku smo si pomagali z različnimi orodji, tudi z algoritmom za lematizacijo in tistim za prepoznavanje tujega jezika. V začetni in zaključni fazi nastanka dela smo krajšave zbirali ročno. Slovar poleg splošnih krajšavnorazvezavnih parov vključuje še terminološke krajšave in jim doda področni kvalifikator ter razlago, če je ta potrebna.

Uvod v slovar

V nadaljevanju predstavljamo sestavo slovarskega gesla. Vzorčno geslo za primer krajšave AA je vidno iz zgleda 1.

Zgled 1

AA

angl.: active adjunct (sonar) (voj.) ► aktivni pomožni (sonar)

angl.: anti-aircraft (voj.) ► protiletalski

it.: altezza ► višina

it.: Alto Adige (geo.) ► Južna Tirolska

lat.: alopecia areata (med.) ◇ bolezensko izpadanje las

nem.: Aufklärungs-Abteilung (voj.) ► izvidniški odred

Kot je razvidno iz zgleda 1, krajšava AA, je geslo urejeno abecedno, in sicer ga uvede krajšava v tuj jezik, npr. angl. (angleški), it. (italijanski), sledi razvezava v tujem jeziku. Vsak pomen oz. razvezava krajšave je zapisana v ločeni vrstici. Razvezavi sledi področni kvalifikator, npr. voj. (vojska), med. (medicina); pri splošnih krajšavah področnega kvalifikatorja ni. V nadaljevanju sledi uporaba znaka:

- ►, ki uvede prevod,
- ◇, ki uvede razlago, če prevoda ni.

Iz gleda 2 je razvidno tudi, da možnost zapisa krajšave na dva načina uvede beseda »tudi«. V takem primeru najdemo v slovarju dve slovarski gesli, in sicer *alleg.* ter *all.* V geselskem članku opazimo še znak *o*, ki uvede slovensko ustreznico krajšave, če ta obstaja.

Zgled 2

all.

it.: *allegato*; tudi *alleg.* ► priložen, priloga *o* pril.

alleg.

it.: *allegato*; tudi *all.* ► priložen, priloga *o* pril.

Slovar krajšav je prelomno delo, saj takega dela v slovenskem prostoru še nismo imeli. Zajema krajšave iz 22 jezikov, jih razveže, prevede in ponudi slovensko ustreznico, če ta obstaja, ter dodatno razlago, če je potrebna. V slovarju tako najdemo splošne in terminološke krajšave; terminološke so opremljene z naborom področnih kvalifikatorjev, in sicer tako, da zajemajo področje rabe v širšem smislu. Gre za slovar, ki je nastajal več let, najprej ročno, sledila sta uporaba programskih orodij ter pridobivanje gradiva ob pomoči algoritmov, in sicer ob dolgoletnem razumevanju in proučevanju krajšav.

Seznam jezikovnih kvalifikatorjev

al.	albansko
angl.	angleško
bolg.	bolgarsko
esp.	esperanto
fr.	francosko
hr.	hrvaško
it.	italijansko
jap.	japonsko
lat.	latinsko
madž.	madžarsko
mak.	makedonsko

nem.	nemško
niz.	nizozemsko
novogr.	novogrško
pl.	poljsko
port.	portugalsko
rus.	rusko
slov.	slovaško
srb.	srbsko
špan.	špansko
šved.	švedsko
češ.	češko

Seznam področnih kvalifikatorjev

avto.	avtomobilizem
ban.	bančništvo
ekon.	ekonomija
elekt.	elektrotehnika
eu.	Evropska unija
film.	film
geo.	geografija
glas.	glasba
kmet.	kmetijstvo
knjiž.	književnost
kult.	kultura
let.	letalstvo
lingv.	lingvistika
mat.	matematika
med.	medicina
nar.	naravoslovje
okol.	okolje
org.	organizacija
polic.	policija

polit.	politika
pom.	pomorstvo
prav.	pravo
prom.	promet
pub.	publicistika
raz.	raziskovanje
rač.	računalništvo
soc.	sociologija
stat.	statistika
teh.	tehnika
tur.	turizem
upr.	uprava
var.	varnost
ver.	verstva
vet.	veterina
voj.	vojska
zgod.	zgodovina
šol.	šolstvo
šp.	šport

A

angl.: armament (voj.) ► oborožitev, vojna sila
 lat.: anno; tudi a., an. ► leto ○ L., l., let.

a

angl.: answer ► odgovor ○ odg.

a.

lat.: anno; tudi A, an. ► leto ○ L., l., let.

A2C2

angl.: Army airspace command and control (voj.) ◇
 Poveljstvo in nadzor zračnega prostora Kopenske
 vojske ZDA

AA

angl.: active adjunct (sonar) (voj.) ► aktivni pomožni
 (sonar)

angl.: anti-aircraft (voj.) ► protiletalski

it.: altezza ► višina

it.: Alto Adige (geo.) ► Južna Tirolska

lat.: alopecia areata (med.) ◇ bolezensko izpadanje las

nem.: Aufklärungs-Abteilung (voj.) ► izvidniški odred

a.a.

lat.: ad acta; tudi a. a. ► k spisom, v arhiv

a. a.

lat.: abortus artificialis (med.) ► umetni splav

lat.: ad acta; tudi a.a. ► k spisom, v arhiv

AAA

angl.: American Academy of Actuaries (ekon.) ◇ organ,
 ki predstavlja in združuje aktuarje Združenih držav
 Amerike ter zastopa mnenje stroke o javni politiki in
 strokovnih vprašanjih

angl.: American Academy of Addictionology (med.) ►
 Ameriško združenje za zasvojenost

angl.: American Academy of Audiology (med.) ►
 Ameriško združenje za avdiologijo

angl.: anti-aircraft artillery (voj.) ► protiletalska artilerija

angl.: Australian Association of Accountants (ekon.) ►
 Združenje računovodskih strokovnjakov iz Avstralije

AAAM

angl.: advanced air-to-air missile (voj.) ► napredni
 izstrelek zrak-zrak

AAB	angl.: air assault brigade (voj.) ► zračna jurišna brigada
AACC	angl.: Alps-Adriatic Centre for Cross-border Co-operation (ekon.) ► Alpsko-jadranski center za čezmejno sodelovanje
AACE	angl.: American Association of Clinical Endocrinologists (med.) ► Ameriško združenje kliničnih endokrinologov
AAD	angl.: anti-aircraft defense (voj.) ► protiletalska obramba
a. aer. vulg.	lat.: anno aera vulgaris ► v letu po navadnem štetju
AAF	angl.: Animals Asia Foundation (org.) (vet.) ◇ Azijska fundacija za živali angl.: Army Air Forces (voj.) ◇ nekdanje letalstvo kopenske vojske v ZDA
AAHS	angl.: American Academy of Hospitality Sciences (tur.) ◇ Ameriška organizacija, ki proučuje in podeljuje priznanja hotelom, hotelskim kompleksom, letalskim družbam itn.
AALMG	angl.: anti-aircraft light machine-gun (voj.) ► lahki protiletalski mitraljez
AAM	angl.: anti-aircraft missile (voj.) ► protiletalska raketa angl.: air-to-air missile (voj.) ► raketa zrak-zrak
AAMR	angl.: anti-armor (voj.) ► protioklepen
AAOT	angl.: Agency of the Republic of Slovenia for the Auditing of Ownership Transformation of Companies (ekon.) ► Agencija Republike Slovenije za revidiranje lastninskega preoblikovanja podjetij ○ ARLPP

AAP

angl.: American Academy of Pediatrics (med.) ◇
Ameriško pediatrično združenje

AARB

angl.: advanced aerial refueling boom (voj.) ►
napredno jadro za zračno oskrbo z gorivom

AA.RR.

it.: Altezze Reali ► kraljeva veličanstva

AASLT

angl.: air assault (voj.) ► zračni napad

AAV

angl.: adeno-associated virus (med.) ◇ dependovirus, ki
za razmnoževanje potrebuje pomočniški adenovirus
angl.: assault amphibian vehicle (voj.) ► amfibijsko
jurišno vozilo

AAW

angl.: anti-air warfare (voj.) ► protiletalsko bojevanje

AAWC

angl.: anti-air warfare coordinator (voj.) ► koordinator
protiletalskega bojevanja

AAWS-H

angl.: advanced anti-tank weapon system—heavy (voj.)
► napredni težki protitankovski oborožitveni sistem

AAWS-M

angl.: advanced anti-tank weapon system—medium (voj.)
► napredni srednji protitankovski oborožitveni sistem

AB

angl.: antibody (med.) ► protitelo
lat.: Artium Baccalaureus; tudi B.A., BA, A.B. (šol.) ►
univerzitetna diploma

Ab

angl.: abortion; tudi ab, abor (med.) ► splav

ab

angl.: abortion; tudi Ab, abor (med.) ► splav

ab.

it.: abitanti ► prebivalci

SLOVAR KRAJŠAV

MOJCA KOMPARA LUKANČIČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem, Brežice, Slovenija
mojca.kompara@um.si

Monografija z naslovom *Slovar krajšav* je prvo tovrstno delo v slovenskem prostoru. Gre za delo, ki bralcem na enem mestu ponudi geslovník, ki zajema tuje krajšave, njihove razvezave, prevodne ustreznice v slovenskem jeziku in, če slednje obstajajo, tudi slovenske krajšavne ustreznice. V slovar so vključene tuje krajšave, ki se uporabljajo v slovenskem prostoru. Nabor slednjih je bil pripravljen ob pomoči algoritma za samodejno prepoznavanje krajšav in razvezav v elektronskih besedilih ter tudi z večletnim ročnim zbiranjem krajšav in razvezav. V slovar so vključene krajšave iz 22 tujih jezikov. Najbolj številčne tuje krajšave izhajajo iz angleškega, italijanskega, francoskega, latinskega in nemškega jezika. V slovarju najdemo tudi krajšave v drugih jezikih, slednjih je številčno manj, npr. hrvaške, ruske, srbske, španske ipd. Delo je sestavljeno iz obsežnega geslovníka tujih krajšav, ki zajema okrog 4.200 različnih razvezav. Opremljeno je z uvodom v tuje krajšave in značilnostmi tujih krajšav, načinom zbiranja gesel, uporabo algoritma in uvodom, ki vsebuje zglede o rabi slovarja.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ft.1.2025](https://doi.org/10.18690/um.ft.1.2025)

ISBN
978-961-286-954-0

Ključne besede:
slovar,
krajšave,
tují jeziki,
slovaropisje,
slovenščina

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

ISBN 978-961-286-954-0

9 789612 869540

Univerza v Mariboru

Fakulteta za turizem